

Якісні методи соціального прогнозування

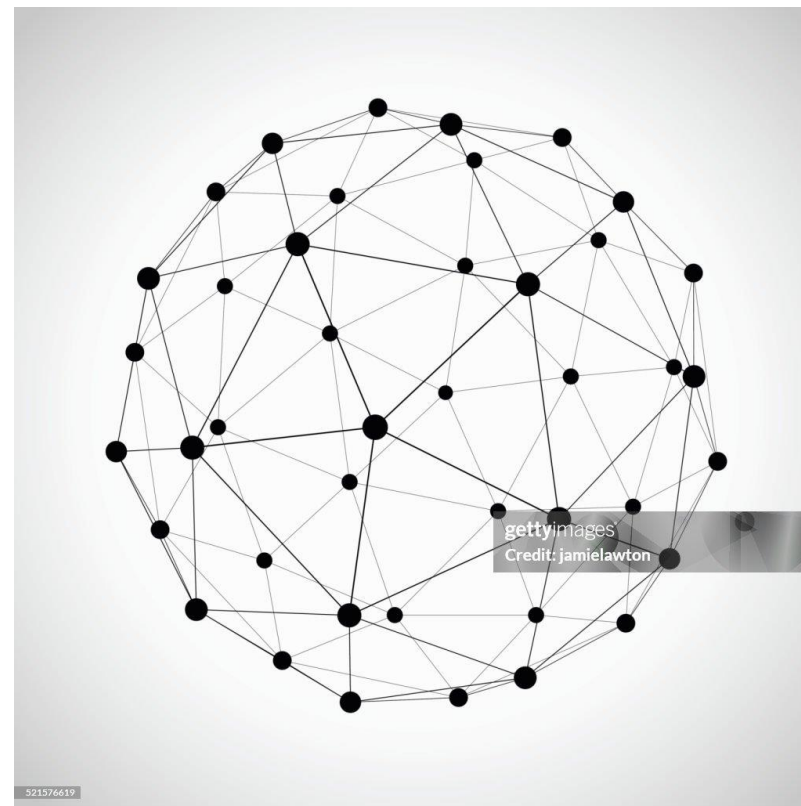
Лекція 1. Вступ до курсу

Розробник курсу: к.соц.н.,
доцент кафедри соціології
Пилипенко Яна Сергіївна

Мета курсу

Ознайомити студентів із теоретико-методологічними засадами якісних методів соціального прогнозування, навчити застосовувати їх для аналізу соціальних процесів та підготовки управлінських рішень у сфері соціальної роботи.

Завдання курсу

Розкрити зміст і специфіку соціального прогнозування.

Ознайомити з класифікацією методів прогнозування, акцентуючи на якісних підходах.

Сформувати практичні навички роботи з методами експертних оцінок, сценарного прогнозування, соціального моделювання.

Навчити застосовувати якісні прогностичні методи у дослідженнях і практиці соціальної роботи.

Підготувати студентів до використання прогнозування у магістерських кваліфікаційних роботах.

Прогнозування як діяльність

Прогнозування розуміється як «спеціальне наукове дослідження, предметом якого виступають перспективи розвитку явища».

На відміну від інших форм випереджаючого відображення прогнозування має цілеспрямований характер, при цьому свідомо ставиться мета отримання прогнозу, досліджуються або підбираються підстави для побудови прогнозу, іноді визначається форма, в якій він повинен бути отриманий.

Це може бути прогностичний умовивід, образ майбутнього у вигляді моделі, плану майбутнього, гіпотези та ін.

Ознаки, які складають сутність прогностичної діяльності

По-перше, прогнозування розуміється як «процес дослідження», «аналіз», «сторона пізнавальної діяльності», тобто як пізнавальна діяльність людини.

По-друге, прогнозування призводить до знання майбутнього певних умов. До останніх відносяться:

- а) створення підґрунтя прогнозування (знань про минуле і механізми дії об'єктивних процесів); зміна підґрунтя щодо майбутнього (моделювання об'єкта прогнозування в нових умовах) і співвіднесення їх із конкретними даними про прогнозований об'єкт (врахування поточної інформації, умов прояву закономірностей і т.п.);
- б) форма отримання знань про майбутнє («поняття», «образ», «припущення», «дедукція висловлювань» і т.п.).

Ознаки, які складають сутність прогностичної діяльності

По-третє, результат пізнавальної прогностичної діяльності має специфіку: відображення майбутнього з урахуванням імовірності його настання і різною часовою перспективою. За метою побудови прогнозу виділяють прогнозування пошукове, при цьому в прогнозі описується новий (майбутній) стан об'єкта, і нормативне, при якому прогнозується процес досягнення заданого кінцевого стану.

Прогнозування як соціальна технологія

Соціальна технологія – це система знань, методів та прийомів, які забезпечують цілеспрямоване управління соціальними процесами.

Соціально-технологічний зміст прогнозування визначає те, як ефективна діяльність від новації стає інновацією в переданому іншим досвіді і зберігається в соціокультурному просторі суспільства, як наукові та практичні традиції, що, у свою чергу, в діалектиці традицій і новаторства розвивається разом із соціальними процесами та обумовлює новий рівень соціальних технологій.

Соціальне прогнозування – це система наукових знань і практичних методів передбачення розвитку соціальних процесів та явищ.

Предмет соціального прогнозування – соціальні процеси, явища та поведінка людей у суспільстві.

Соціальне прогнозування вивчає:

- розвиток соціальних структур і груп;
- зміни у потребах та цінностях населення;
- тенденції у сфері освіти, охорони здоров'я, зайнятості та соціальних послуг.

Основна мета – передбачення майбутніх соціальних тенденцій для прийняття ефективних рішень.

Предметом соціального прогнозування є:

Закономірності розвитку соціальних систем (суспільства в цілому, окремих сфер – освіти, охорони здоров'я, соціальної роботи, молодіжної політики тощо).

Взаємозв'язок теперішніх тенденцій та можливих майбутніх станів соціальних процесів.

Методи передбачення соціальних змін (якісні й кількісні, експертні, сценарні, моделювання).

Управлінський аспект прогнозування – використання прогнозів для прийняття стратегічних і тактичних рішень.

Ризики, невизначеності й альтернативні сценарії майбутнього, що формуються під впливом глобальних, національних і локальних факторів.

Завдання соціального прогнозування

1. Теоретико-методологічні

- Визначення принципів і методів прогнозування.
- Класифікація прогнозів за об'єктом, термінами та рівнем охоплення.
- Формування понятійно-категоріального апарату.

2. Аналітичні

- Дослідження сучасного стану соціальних процесів.
- Виявлення тенденцій, суперечностей і факторів розвитку.
- Аналіз можливих ризиків і точок соціальної напруги.

3. Прикладні

- Побудова альтернативних сценаріїв розвитку соціальних систем.
- Розробка практичних рекомендацій для державної політики й управління.
- Підготовка інформаційної бази для соціальних програм, стратегій, реформ.

4. Прогностично-управлінські

- Формування прогнозів на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу.
- Визначення бажаних і оптимальних напрямів розвитку суспільства.
- Забезпечення прийняття управлінських рішень на основі науково обґрунтованих прогнозів.

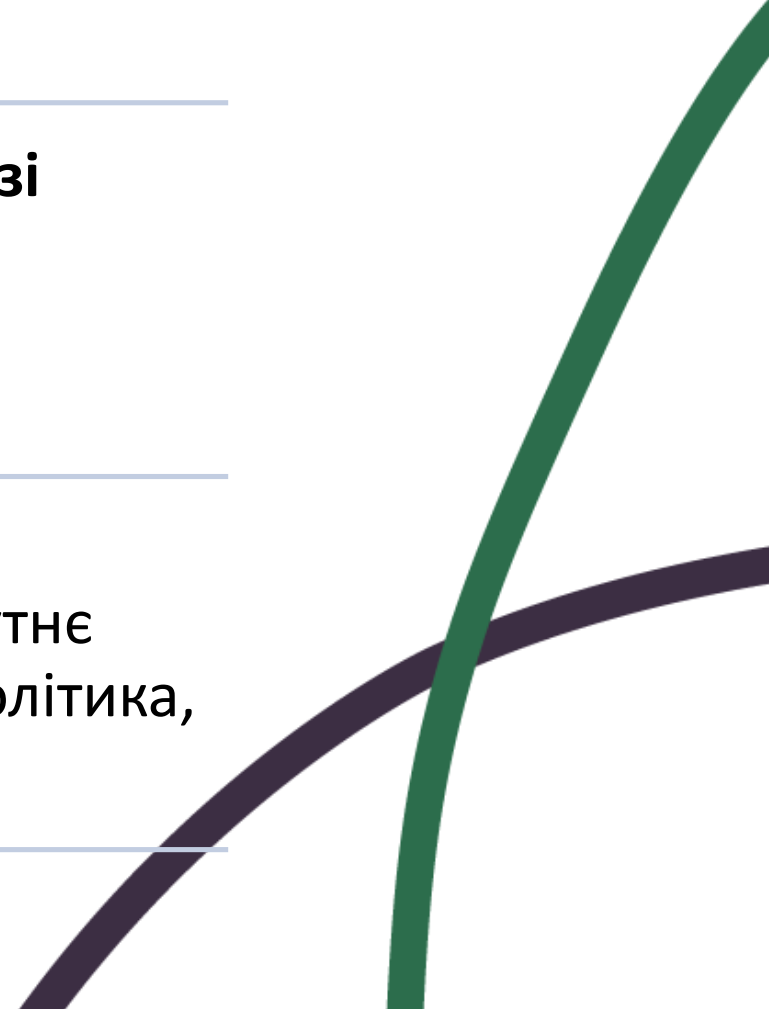

Сутність якісних методів

Орієнтовані не на числові показники, а на
сенси, інтерпретації та сценарії розвитку.

Ґрунтуються на думці експертів, аналізі
тенденцій, виявленні можливих
альтернатив майбутнього.

Дозволяють працювати там, де немає
достатньої статистики або коли майбутнє
визначається людським фактором (політика,
соціальні конфлікти, ціннісні зміни).

**Чому соціальне
прогнозування
важливе саме
для соціальної
роботи?**

діагностувати і передбачати соціальні проблеми (бідність, міграція, дискримінація, маргіналізація груп населення);

оцінювати ефективність соціальних програм;

проектувати моделі соціальних інтервенцій;

планувати кадрову та ресурсну політику у сфері соціальної роботи.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

**Факультет соціології
та управління**

@FSU_ZNU